

Umělecká hodnota

"Vztah, který vzniká při střetnutí uměleckého díla s uměleckou funkcí a člověka, který má z vnímání díla estetický zážitek. Současně musí toto dílo reálně fungovat v kultuře společnosti a spoluvytvářet tak uměleckou kulturu. Umělecká hodnota je tak výsledkem skutečnosti, že dílo určitým způsobem vyjadřuje umělcovy pocity, nastavuje zrcadlo společnosti, navazuje na kulturní tradici a společnost ho těchto souvislostech akceptuje. Akceptování umělecké hodnoty díla znamená, že společnost využívá toto dílo jako zásobárnu lidských pocitů, zkušeností, idejí, představ. Dílo může mít i estetickou hodnotu, její přítomnost však nevytváří specifikum uměleckého díla."

www.estetickyslovník.sk, prof.PhDr.Reich Mistrík, CSc.

"Umění v užším smyslu čili tzv. krásné umění jest úmyslné tvoření nebo konání, jehož výsledek nad jiné výtvořiny a výkony vyniká jistou hodnotou již při pouhém nazírání a vnímání, t.j. estetickou hodnotou. I zde předpokládá se ovšem způsobilost tvůrce, podmíněná vlastnostmi jednak vrozenými, jednak zkušenosti a získanými, a to tím větší, čím cennější má být dílo umělecké; ba právě naopak vzácnost těchto podmínek, zejména vrozeného nadání bývá hlavním měřítkem hodnoty uměleckého díla."

Ottův slovník naučný (díl 26, strana 170) vydáno 1907 v Praze, J.Otto

"Hodnota uměleckého díla spočívá v hodnotě estetické, nazvěme tento předpoklad estetickým monizmem. Je to nejrozšířenější doktrína v historii klasické i moderní filozofie umění. Předpoklad estetického monizmu je prima facie rozumný. Čím bylo dílo inspirováno a čím je inspirující, v čem porušuje tradici a jak byly jeho nové rysy následně rozvinuty, jsou faktory důležité pro posouzení zcela jiného druhu hodnoty. Nazvěme ji hodnotou uměleckou. Umělecká hodnota reflektuje: 1) obecný význam inovace exemplifikované dílem pro svět umění, 2) potenciál této inovace pro její další esteticko-umělecké využití. "

Tomáš Kulka - Hodnoty uměleckého díla ve světě uměleckého falza

"Aplikace estetické normy podřizuje individuální případ obecnému pravidlu a týká se jediné stránky věci, její estetické funkce, která nemusí býti dominantní. Estetické hodnocení naproti tomu posuzuje jev v celé jeho složitosti, neboť i všechny mimoestetické funkce a hodnoty jevu přicházejí k platnosti jako složky estetické hodnoty (srv. náš čl. Básnické dílo jako soubor hodnot. Jízdní řád literatury a poezie. Naše vyd. str. 189 n.): proto také pojímá estetické hodnocení umělecké dílo jako uzavřený celek (jednotu) a je aktem individualizujícím; estetická hodnota v umění se jeví jako jedinečná a neopakovatelná."

Jan Mukařovský - Studie I, Brno, 2000

Jak by měla být definována umělecká hodnota teď a tady? Je tedy možné určit, že pokud má dílo uměleckou hodnotu, tak zahrnuje dané vlastnosti jako symbolický obsah či historický význam, má kulturní hodnotu, je vkusné, krásné?

Předpokladem pro uměleckou hodnotu jak ji definuje Ottův slovník naučný kdy "zejména vzácnost vrozeného nadání bývá hlavním měřítkem hodnoty uměleckého díla". Citovaný slovník vede k otázce zda i dnes je hlavním předpokladem uměleckého díla vrozené nadání? Mám za to, že jasnější argumentaci nalezneme u Reicha Mistríka, který vnímá, že umělecká hodnota se střetává s uměleckou funkcí. Slovník uvádí "Umělecká hodnota je tak výsledkem skutečnosti, že dílo určitým způsobem vyjadřuje umělcovy pocity, nastavuje zrcadlo společnosti, navazuje na kulturní tradici a společnost ho těchto souvislostech akceptuje". Můžeme zde najít odpověď? Podle mého je zde jasně vidět posun při nahlížení na umělecké dílo, je kladen větší důraz na vztah společnosti a umělce v dané době a jasně ukazuje, že pakliže má někdo vrozené nadání, nemusí je vždy vytvořit. Považovat tedy vrozené nadání za hlavní měřítko hodnoty uměleckého díla není jednoznačné, ale lze na něj pohlížet jako na jednu z podmínek, ne však hlavní.

Mínění společnost je tedy další z podmínek pro uměleckou hodnotu? Jak to vnímá Tomáš Kulka ve svém článku Hodnoty uměleckého díla ve světě uměleckého falza je zajímavý pohled na posuzování umělecké hodnoty. "Čím bylo dílo inspirováno a čím je inspirující, v čem porušuje tradici a jak byly jeho nové rysy následně rozvinuty, jsou faktory důležité pro posouzení umělecké hodnoty." S tímto pohledem lze souhlasit jelikož zahrnuje mínění společnosti. V článku také tvrdí, že "hodnota uměleckého díla spočívá v hodnotě estetické", s čím zřejmě nelze nesouhlasit. Hodnoty uměleckého díla se tedy překrývá s hodnotami estetickými.

A myslí i Jan Mukařovský, že ani estetická hodnota není hlavní podmínkou uměleckého díla když píše "Aplikace estetické normy podřizuje individuální případ obecnému pravidlu a týká se jediné stránky věci, její estetické funkce, která nemusí býti dominantní."? Jestliže ano, potvrzuje tím mou myšlenku, že pro dílo a jeho uměleckou hodnotu není žádná podmínka hlavní, nýbrž se jedná o skupinu dílčích podmínek, které reprezentují dílo a jej jen záležitostí myslí společnosti, jak je která podmínka splněna. Nejde tedy o míru naplnění, ale o naplnění podmínek obecně.

Obecně bychom mohli také položit otázku, kdo je na základě daných podmínek schopen hodnotit umělecké dílo a jeho uměleckou hodnotu? Odpověď není jistě jednoznačná v průběhu ději, nicméně se pokusím o usazení do kontextu dnešní doby. Mohli bychom hodnotit kdybychom neměli vkus? Jak bychom potom hodnotili DaVinciho Poslední večeři? Možná bychom na něj nahlíželi jako na další náboženský výjev. Vkus je tedy jednou z atribut k tomu, abychom dokázali určit hodnotu uměleckého díla. Což mě vede k zamyšlení a otázce, zda tedy musí být člověk znalec umění? Nebo stačí mít vkus, tedy schopnost vytříbeného estetického hodnocení? Otázka je složitá jako samo určování hodnoty uměleckého díla. Podle mého názoru vkus nestačí což je jasné z hodnocení Poslední večeře. K určení hodnoty uměleckých děl jistě patří u jedinice schopnost historického hodnocení.

Rád bych se tedy v souhrnu této eseje pokusil o krátkou definici v čem umělecká hodnota z mého pohledu, teď a tady, spočívá. Ač je mi jasné, že nejde jednou pro vždy určit co umění je a co nikoli. Je zřejmě každému jasné, že uměleckou hodnotu nelze určit na základě hmotných složek, tedy na základě rozměrů či provedení díla, jelikož neplatí čím větší rám tím větší dílo. Určení hodnoty uměleckého díla se tady opírá o subjektivní hodnocení. V dnešní

době je jistě důležitými parametry pro posouzení jedinečnosti díla v kontextu s podobnými díly, což zahrnuje historická hodnota. Je ale zřejmé, že ta nestačí a objevuje se i symbolická hodnota, která je zdrojem významů a při pohledu na Poslední večeri je to logické, toto dílo je plné symboliky a zároveň schopno reflektovat historickou hodnotu. Sociální hodnota je jistě jedním z hlavních parametrů, avšak dle mého názoru již nemá v dnešní době takovou výpovědní hodnotu. Při výčtu nemůžeme zapomenout v eseji již výše zmíněnou estetickou hodnotu, kterou se zabýváme s citovanými. Závěrem tedy lze konstatovat, že estetická hodnota je nejvíce subjektivní záležitostí a s tím se snoubí fakt, že ve společnosti nejhůře určitelná a sporná. A jistě se nejedná jen o to co je krásné či vkusné, ale jak jsme již polemizovali výše, jde o to, kdo má právo rozhodovat o tom co právě krásné je či není.

1. prof. PhDr. Reich Mistrík, CSc., www.estetickyslovník.sk
MISTRÍK, E.: *Estetický slovník*. – 2., přepracované vydání – Bratislava : Album, 2013. ISBN 978-80-971533-4-2.
2. *J. Otto, Ottův slovník naučný (díl 26, strana 170)*
vydáno 1907 v Praze
3. Tomáš Kulka - Hodnoty uměleckého díla ve světle uměleckého falza, VESMÍR 80, 2001
<http://casopis.vesmir.cz/clanek/hodnoty-umeleckeho-dila-ve-svetle-umeleckeho-falza>
4. Jan Mukařovský - Studie I, Brno, 2000
https://is.muni.cz/auth/el/1421/podzim2014/US_42/um/27560970/Mukarovsky_Esteticka_funkce_norma_a_hodnota.pdf